

نابهنجاری و بزهکاری اطفال و نوجوانان

از دیدگاه جرم‌شناسی، مقررات داخلی و اسناد بین‌المللی

تألیف: دکتر علی نجفی توانا

انتشارات راه تربیت

وابسته به مرکز آموزشی و پژوهشی سازمان زندان‌ها

نجفی توانا، علی، ۱۳۳۲ -

نابهنجاری و بزهکاری اطفال و نوجوانان از دیدگاه جرمشناسی، مقررات داخلی و اسناد بین‌المللی / تألیف علی نجفی توانا. - تهران: سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور، انتشارات راه تربیت، ۱۳۸۲
۱۰، ۲۱۹ ص.

ISBN 964 - 92293 - 4 - 5

۱۸۰۰۰ ریال

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا

۱. نوجوانان بزهکار. ۲. کودکان - روانشناسی. ۳. جرمشناسی. الف. سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور. انتشارات راه تربیت. ب. عنوان

۳۶۴/۳۶ HV ۹۰۷۶/۳۶

۸۲-۱۲۴۰۷ م

کتابخانه ملی ایران

انتشارات راه تربیت «وابسته به مرکز آموزشی و پژوهشی سازمان زندانها»

نام کتاب: نابهنجاری و بزهکاری اطفال و نوجوانان «از دیدگاه جرمشناسی، مقررات داخلی و اسناد بین‌المللی»

مؤلف: دکتر علی نجفی توانا

نوبت چاپ: اول - ۱۳۸۲

طراح جلد: بهنام شاه حسینی

حروفچینی و صفحه‌آرایی: ایوب رجیبی

شمارگان: ۳۰۰۰ جلد

قیمت: ۱۸۰۰۰ ریال

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: آرام

شابک: ۹۶۴-۲۲۹۳-۴-۵

آدرس: تهران - سعادت آباد - بین میدان کاج و سرو - بلوار شهرداری شمالی - نبش کوچه رز - مرکز آموزشی و پژوهشی سازمان زندانها

کلیه حقوق این کتاب برای ناشر محفوظ است.

فهرست مندرجات

عنوان	صفحه
کلیات	۱
الف: مفهوم پدیده‌ی بزهکاری	۲
ب: بزهکاری و ناسازگاری	۴
ج: نسبی بودن مفهوم بزهکاری اطفال	۶
۱- نسبی بودن مفهوم بزهکاری از نظر سن	۶
۲- نسبی بودن مفهوم بزهکاری از نظر جنس	۹
۳- نسبی بودن مفهوم بزهکاری از نظر کیفیت جرایم	۱۱

بخش اول - بزهکاری اطفال از منظر جرم‌شناسی

فصل اول: بزهکاری اطفال	۱۵
گفتار اول: تحول بزهکاری اطفال	۱۶
گفتار دوم: جرایم ارتكابی اطفال	۱۹
الف: جرایم علیه اموال	۱۹
۱- سرقت	۲۰

۲۱	۱-۱ سرقت اتومبیل و وسایل یدکی آنها
۲۲	۱-۲ سرقت در مغازه‌ها
۲۲	۱-۳ سرقت در منازل مسکونی
۲۳	۲- تخریب اموال
۲۴	ب: جرایم علیه اشخاص
۲۶	ج: جرایم علیه عفت و اخلاق عمومی
۲۷	۱- روسپیگری
۲۸	۲- همجنس بازی
۲۹	۳- سقط جنین
۳۱	۴- رابطه نامشروع
۳۱	د: جرایم مختلف
۳۱	۱- اعتیاد و قاچاق مواد مخدر
۳۴	۲- ولگردی و تکدی
۳۵	۲-۱ ولگری
۳۷	۲-۲ تکدی
۳۹	گفتار سوم: ویژگی‌های بزهکاری اطفال
۳۹	۱- اتفاقی بودن بزهکاری اطفال
۴۰	۲- ساده بودن بزهکاری اطفال
۴۱	۳- گروهی بودن بزهکاری اطفال
۴۴	گفتار چهارم: اطفال قربانی جرم (بزه دیده)
۴۵	الف: قربانیان خشونت
۴۷	ب: قربانیان بهره‌کشی
۴۸	ج: قربانیان سوء استفاده جنسی
۴۹	جمع‌بندی
۵۱	فصل دوم: انگیزه شناسی بزهکاری اطفال
۵۴	گفتار اول: عوامل فردی یا گروهی
۵۵	الف: عوامل جسمی

۵۶	۱- توارث
۵۹	۲- اختلالات کروموزومی
۶۲	ب: عوامل روانی
۶۶	۱- مراحل رشد روانی
۶۷	۱-۱- مرحله دهانی
۶۷	۱-۲- مرحله مقعدی
۶۸	۱-۳- مرحله فالیک
۶۸	۱-۳-۱- عقده اودیپ
۷۰	۱-۳-۲- عقده اختگی
۷۱	۱-۳-۳- عقد الکتر
۷۱	۱-۴- مرحله نهفتگی
۷۲	۱-۵- مرحله تناسلی - ژنتیک
۷۳	۲- شخصیت بزهکار
۷۳	۲-۱- عدم رشد و تکامل شخصیت
۷۴	گفتار دوم: عوامل اجتماعی یا بیرونی
۷۶	الف: محیط خانواده
۷۷	۱- کمبودهای خانوادگی
۸۰	۱-۱- ناتوانی در تربیت
۸۰	۱-۲- خشونت و تندرستی
۸۰	۱-۳- افراط در توجه و محبت
۸۱	۱-۴- جوان گرایی
۸۳	۱-۵- اعتیاد والدین
۸۵	۲- جدایی والدین - طلاق
۸۹	ب: آموزش و سواد
۹۳	ج: عوامل اقتصادی
۹۶	۱- کار والدین
۹۷	۲- کار کودکان

د: مهاجرت	۱۰۰
هـ: مسکن	۱۰۳
و: فرهنگ و ضوابط اخلاقی	۱۰۶
ز: جنگ	۱۰۹
نتیجه‌گیری	۱۱۰
منابع و مأخذ	۱۱۲

بخش دوم - عکس العمل اجتماعی علیه بزهکاری اطفال

فصل اول: تحولات و ویژگی‌های حقوق کیفری اطفال	۱۱۹
گفتار اول: تحولات حقوق کیفری اطفال	۱۱۹
الف: تحولات حقوق کیفری اطفال در حقوق تطبیقی	۱۲۱
ب: تحولات حقوق کیفری اطفال در ایران	۱۲۶
۱- دوره ایران قبل از اسلام	۱۲۶
۲- دوران اسلام	۱۲۸
۳- از انقلاب مشروطه تا انقلاب اسلامی	۱۲۹
۳-۱- قانون جزای عمومی	۱۳۰
۳-۲- مقررات سال ۱۳۰۴	۱۳۰
۳-۳- قانون سال ۱۳۲۸ و مقررات بعدی	۱۳۱
۴- قوانین مصوب بعد از انقلاب اسلامی	۱۳۲
۴-۱- سن مسئولیت جزایی	۱۳۳
۴-۲- مراجع رسیدگی به حقوق کیفری اطفال	۱۳۶
گفتار دوم: ویژگی‌های حقوق کیفری اطفال	۱۳۹
۱- عدم مسئولیت جزایی اطفال	۱۴۰
۲- ارجحیت اصلاح و تربیت بر کیفر	۱۴۲
۳- تخصصی بودن محاکم کیفری اطفال	۱۴۴

۱۴۵	۴- ساده بودن تشریفات دادرسی
۱۴۶	فصل دوم: نظام دادرسی اطفال
۱۴۷	گفتار اول: تشکیلات قضایی
۱۴۷	الف: مراحل تعقیب و تحقیق
۱۴۸	۱- کشف جرم
۱۵۰	۲- تعقیب
۱۵۲	۳- تحقیق
۱۵۳	۴- دادگاه اطفال
۱۵۵	صلاحیت مراجع قضایی اطفال
۱۵۵	۱- صلاحیت شخصی
۱۵۶	۲- صلاحیت ذاتی
۱۵۷	۳- صلاحیت محلی
۱۵۷	گفتار دوم: ۲- تشریفات دادرسی اطفال
۱۵۸	الف: ویژگی‌های دادرسی اطفال
۱۵۸	۱- غیر علنی بودن جریان دادرسی
۱۵۹	۲- حق دفاع و استفاده از وکیل
۱۶۰	۳- ضرورت شناخت طفل - پرونده شخصیت
۱۶۳	گفتار سوم: مراحل دادرسی و رسیدگی به جرایم اطفال
۱۶۳	الف: تحقیقات مقدماتی
۱۶۵	۱- تدابیر موقتی تأمینی در ایران
۱۶۵	۱-۱- التزام والدین با تعیین وجه التزام
۱۶۶	۱-۲- قرار وثیقه
۱۶۶	۱-۳- نگهداری موقت
۱۶۶	۱-۳-۱- فقدان ولی یا سرپرست
۱۶۷	۱-۳-۲- عجز از تودیع وثیقه یا قبول التزام
۱۶۷	۱-۳-۳- نگهداری احتیاطی
۱۶۸	۲- تدابیر موقتی در حقوق تطبیقی

۲-۱- تحقیق و مراقبت	۱۶۹
۲-۱-۱- تحقیق و مراقبت (ابسرواسیون) در محیط بسته	۱۶۹
۲-۱-۲- تحقیق و مراقبت (ابسرواسیون) در محیط باز	۱۷۰
۲-۱-۳- آزادی تحت نظارت و کنترل	۱۷۱
۲-۲- توقیف موقت	۱۷۱
ب: دادرسی	۱۷۱
گفتار چهارم: تصمیمات قضایی و انواع آن	۱۷۲
الف: سپردن اطفال به سرپرستان قانونی	۱۷۵
ب: اعزام طفل به کانون اصلاح و تربیت	۱۷۵
ج: تنبیه بدنی	۱۷۵
د: جبران خسارت	۱۷۶
هـ: اعمال مجازات	۱۷۶
و: مجازات‌های جایگزین	۱۷۷
فصل سوم: اجرای احکام کیفری و اصلاحی	۱۸۲
گفتار اول: نهادهای اصلاح و تربیت	۱۸۴
۱- نهاد قضایی	۱۸۴
۲- نهاد اصلاح و تربیت	۱۸۶
الف: تشکیل کانون اصلاح و تربیت	۱۸۹
۱- قسمت نگهدای موقت	۱۸۹
۲- قسمت اصلاح و تربیت	۱۹۰
۳- زندان	۱۹۱
بخش‌های مختلف کانون اصلاح و تربیت	۱۹۲
۱- بخش بررسی و تحقیق	۱۹۳
۲- بخش تربیتی و آموزش حرفه‌ای	۱۹۳
۳- بخش درمان	۱۹۳
۴- بخش مراقبتی و انتظامی	۱۹۴
۵- بخش مراقبت بعد از خروج	۱۹۴

ب: دارالتأديب	۱۹۵
گفتار دوم: روش‌های اصلاح و تربیت	۱۹۷
الف: اصلاح و تربیت در محیط آزاد (خانوادگی)	۱۹۸
ب: اصلاح و تربیت در محیط بسته	۲۰۰
ج: روش‌های متفاوت اصلاح و تربیت	۲۰۱
۱- روش‌های تدریجی	۲۰۱
۲- روش‌های اجتماعی و تربیتی	۲۰۳
۳- روش‌های آموزش حرفه‌ای	۲۰۴
۴- روش‌های مبتنی بر فردی نمودن تربیت	۲۰۴
اقدامات بعد از خروج	۲۰۵
نتیجه و پیشنهادات	۲۰۷
منابع و مأخذ بخش دوم	۲۱۰
فهرست منابع عمومی	۲۱۷

یکی از مشکلاتی که همواره نظام‌های کیفری با آن مواجه بوده‌اند، مشکل بزهکاری اطفال و نوجوانان و شیوه‌های رسیدگی قضایی، محاکمه، مجازات و سرانجام نحوه بازپروری و باز اجتماعی کردن اینگونه بزهکاران است. چه «وضعیت خاص» اطفال واکنش اجتماعی ویژه و خاصی را نسبت به بزهکاری آنان می‌طلبد، بدین منظور، در اغلب ممالک - و در پی توصیه‌های متخصصان علوم کیفری - سیاست جنایی خاصی در این مورد به کار گرفته شده است که از جمله به آیین دادرسی خاص، تأسیس قانون‌های اصلاح و تربیت به منظور گذراندن محکومیت و ... می‌توان اشاره نمود. همچنین تصویب معاهدات بین‌المللی و آموزش‌های خاص توسط نهادهای بین‌المللی چون سازمان ملل در باب حقوق اطفال را نیز از این جمله اقدامات باید به شمار آورد. در کشور عزیز ما ایران نیز، در سالهای اخیر به این امر توجه ویژه‌ای توسط مسئولان کشور و مجریان نظام کیفری، معطوف گشته است، که از جمله این اقدامات انتشار کتاب‌ها و مطالب علمی اندیشمندان در زمینه بزهکاری اطفال و آشنایی با شیوه‌های مدرن رسیدگی از این طریق است. در این وادی، انتشارات «راه تربیت» وابسته به سازمان زندانها نیز - در حد بضاعت - از هیچ کوششی در نشر افکار اندیشمندان و متخصصان مرتبط با مسائل کیفری فروگذار ننموده است که یکی از این اقدامات کتاب حاضر یعنی «تابهنجاری و بزهکاری اطفال و نوجوانان» تألیف استاد ارجمند، آقای دکتر علی نجفی توانا است که امیدواریم در محضر اهل نظر، ادای دینی - گر چه کوچک ولی ارزنده - تلقی شود.

الوندی

رئیس مرکز آموزشی و پژوهشی سازمان زندانها

و

مدیر مسئول انتشارات راه تربیت